

Olje – og energidepartementet

postmottak@oed.dep.no

Kopi på epost:

Flekkefjord kommune

Fylkesmannen i Agder

Agder Fylkeskommune

Flekkefjord Landskapsvernområde styret v/ verneområdeforvalter Maria-Victoria Solstrand

Motvind Norge v/ Eivind Mauland

Naturvernforbundet i Agder v/ Peder Johan Pedersen

FNF-Agder v/ Jorunn Haugen

Nei til vindkraft i Flekkefjord v/ Jostein Urstad

Norsk Ornitologisk Forening i Vest-Agder v/ Per Øyvind Grimsby

Miljødirektoratet

Fra La Naturen Leve

post@lanaturenleve.no

KLAGE PÅ NVEs GODKJENNELSE AV DETALJ- OG MTA-PLAN FOR SKORVEHEIA VINDKRAFTVERK, FLEKKEFJORD KOMMUNE

15. juni i år godkjente NVE detaljplan og miljø-, transport og anleggsplan (MTA) for Skorveheia vindkraftverk i Flekkefjord. La Naturen Leve ga høringsuttalelse til planen 8. januar i år, men mottok ikke melding om vedtaket og har derfor måtte overskride satt høringsfrist.

La Naturen Leve har rettslig klageinteresse og påklager med dette NVEs vedtak. Klagen har følgende hovedpunkter:

- **Manglende oppfølging og konkretisering av erkjent alvorligere fare for trekkende rovfugl enn angitt i opprinnelig konsekvensutredning**
- **Motstridende vurderinger av mulighet for å regulere høyintensit lys på turbintoppen ved passerende flytrafikk.**
- **Erkjent økt konfliktgrad ved høyere og mer synlige turbiner**

Disse og andre kritikkverdige forhold er utdypet og vi ber om at OED overprøver og opphever den gitte godkjenningen.

Utgangspunktet

Vi minner om at La Naturen Leve sendte høringsuttalelse på MTA-planen til NVE 8. januar 2020. Det er med beklagelse vi konstaterer at NVE ikke har tatt hensyn til våre anførsler og heller ikke kommentert dem i sitt godkjennelsesvedtak.

Det er vår klare oppfatning at NVE i sin godkjenning av MTA-planen har sett bort fra eller bagatelliserer viktige hensyn i et omfang som må føre til at godkjenningen oppheves. Vi mener videre at NVEs krav til utbygger på flere punkter er diffuse og lite kontrollerbare, og i for stor grad overlater til utbygger å vurdere hva som skal/bør gjøres. Nedenfor følger de nærmere begrunnelser for at opphevelse av MTA er nødvendig, og de følger oppbyggingen av og argumentasjon i NVE`s notat om bakgrunnen for sitt godkjenningsvedtak.

Fra sammendraget

Vi har merket oss følgende formuleringer:

- «NVE mener at endrede visuelle virkninger og mulig økt kollisjonsrisiko for rovfugl er de største ulempene ved at utbyggingsløsningen endres. Fjernvirkningene på dagtid kan oppleves noe større på grunn av økt turbinhøyde, for eksempel fra landskapsvernområdet og byggefelt i Flekkefjord by. I tillegg innebærer turbinhøyde på over 150 meter at det må installeres høyintensitetslys som blinker hele døgnet. Det finnes imidlertid systemer som gjør at lysene ikke blir slått på før luftfartøy nærmer seg vindkraftverket. Etter NVEs vurdering bør ikke Skorveheia vindkraftverk realiseres uten et slikt system. NVE setter derfor krav om at det skal installeres system som sikrer at hinderlysene i vindkraftverket kun slås på når luftfartøy er i nærheten. Dersom dette på nåværende tidspunkt ikke er teknisk gjennomførbart, skal et slikt system installeres så snart det er mulig å få det godkjent av Luftfartstilsynet. NVE tar høyde for at tettheten av et rovfugltrekk kan være noe høyere enn det som ble vurdert i den opprinnelige konsekvensutredningen. NVE vil derfor sette vilkår om at det skal gjennomføres etterundersøkelser som en del av det store undersøkelsesprogrammet ved flere vindkraftverk i Rogaland. Dersom det på grunnlag av etterundersøkelsene vurderes at forvaltningsmålene, jf. naturmangfoldloven § 5, kan være truet, kan NVE sette vilkår om nye avbøtende tiltak.»
- «Inngrepsgrensen for prosjektet er skissert i planen, men Norsk Vind har ikke planlagt prosjektet i detalj enda og antar at det kan bli endringer i denne grensen. Videre er ikke detaljene rundt etablering av kranoppstillingsplassene prosjektert. NVE setter derfor vilkår om at endret arealbruk skal godkjennes av NVE før anleggsstart. Dette gjelder for endringer av allerede prosjekterte tiltak i anlegget, og for eventuelle annen arealbruk enn beskrevet i MTA av 4. mars 2020. NVE er også opptatt av at tilbakeføring og istandsetting av midlertidig arealbruk gjøres på en tilfredsstillende måte. Vi setter derfor vilkår om at Norsk Vind skal lage en plan for etablering og tilbakeføring av massetak før disse arealene tas i bruk. Etter NVEs vurdering vil innsendte planer sikre at arbeidene blir utført på en god måte for å hindre skade på naturmangfoldet ved å gi rom for detaljtilpasning av terrenginngrep innenfor rammene planene gir.»
- «Vi setter derfor vilkår om at Norsk Vind skal lage en plan for etablering og tilbakeføring av massetak før disse arealene tas i bruk. Etter NVEs vurdering vil innsendte planer sikre at arbeidene blir utført på en god måte for å hindre skade på naturmangfoldet ved å gi rom for detaljtilpasning av terrenginngrep innenfor rammene planene gir. Vi vurderer også at detaljplan/MTA i tilstrekkelig grad redegjør for tiltak som sikrer ivaretagelse av vann, vassdrag og kulturminner.»
- «Erfaringsmessig er det flere høringsinstanser i detaljplansaker som ønsker en ny vurdering av hele konsesjonsspørsmålet. Dette er ikke relevant å vurdere som en del av detaljplanbehandlingen NVE nå skal gjøre. Det kan eventuelt begjæres tilbaketrekking av konsesjon, jf. energiloven § 10-3, men det er en høy terskel for en slik tilbaketrekking.»

Merknader fra La Naturen Leve til NVE sitt sammendrag i bakgrunnsnotatet

Det erkjennes at betydningen og omfanget av rovfugltrekket «kan» være undervurdert i konsekvensutredningen som lå til grunn for konsesjonssøknaden. NVE er vel kjent med kilden til dataene som konsulenten benyttet har vært rasende over hvordan hans materiale her har vært misbrukt av den innleide konsulenten og sågar truet selskapet med en rettsak. Ornitologen har sendt en utførelse utredning av dette forholdet i egen epost til NVE. NVE antyder avbøtende tiltak for å dempe den antatt store konflikten med et av landets viktigste rovfugltrekk, men det foreligger ingen konkretisering og slike er så vidt vi kjenner til heller ikke kjent i fagmiljøene.

Siden høyden på turbinene etter utvidelsen går utover 150 meters høyde kommer nytt krav om høyintensitetslys som skal lyse hele døgnet. NVE viser her til at det internasjonalt finnes løsninger som aktiveres når luftfartøyer nærmer seg anlegget. Men som vi kommer tilbake til, ser norske luftfartsmyndigheter alt annet enn optimistisk på den muligheten i dette området, bl.a. grunnet landskapet. NVE opptrer her lite troverdig når de faglig overprøver Luftfartsverket.

Prosjektets arealplan er ikke endelig satt, og NVE forutsetter at de på egenhånd skal klarere den når den foreligger. Det synes utfra framstillingen som at eksterne berørte naturlige høringsparter vil være avskåret fra muligheten til å uttale seg til denne. Dette er uakseptabelt.

Sett fra vår side bør hele konsesjonen nå vurderes på nytt. NVE viser til at terskelen for å trekke en konsesjon etter Energilovens § 10-3 er høy. Hva dette betyr i praksis og hvor høy terskelen er, er det ingen som vet, siden en slik vurdering så vidt vi vet aldri er foretatt. Den aktuelle bestemmelsen i energilovens § 10-3 lyder slik:

Dersom konsesjon er gitt på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger om forhold av vesentlig betydning, eller konsesjonæren overtrer denne lov eller bestemmelser eller pålegg gitt i medhold av loven, kan konsesjonen trekkes tilbake.

Etter vår oppfatning bør denne saken, med så mange sviktende forutsetninger, gi OED en særdeles god anledning til å prøve rekkevidden av den siterte lovteksten og trekke tilbake konsesjonen.

La Naturen Leve (LNL) merknader til de enkelte utpekte punktene i NVE sitt bakgrunnsnotat (*kursiv*) for godkjenning av Detalj- og MTA-plan

5 NVEs vurdering av detaljplanen

- *«I anleggskonsesjonens vilkår nummer 7 står det at «Konsesjonær skal legge frem en detaljplan som viser tiltakets endelige utforming. Dersom endringer av tiltaket medfører vesentlig endrede virkninger sammenlignet med det som ligger til grunn for gjeldende konsesjon, skal dette vurderes i detaljplanen.»*

LNL's merknader: Det er åpenbare sprik mellom den godkjente detaljplan og det som kan bli sluttresultat, siden så vidt mye gjenstår som uavklart; eks. regulering av høyintensitet lys, arealplan og avgrensningene. De oppfølgende tiltakene som antydes vedr. konflikt med trekk av rovfugl og flaggermus er svært lite konkrete og langt fra betryggende. Etter vår oppfatning ligger de klart utenfor de krav til «føre var» prinsipp som naturmangfoldloven stiller ved manglende kunnskap og betydelige naturinngrep.

- «NVE konstaterer at økt turbinhøyde vil medføre at turbinene blir synlige i et større område, blant annet fra enkelte utsiktspunkt og standpunkt innenfor landskapsvernområdet, og fra boligområder i Flekkefjord by. NVE er enig med Løvland i at vindkraftverket vil bli mer synlig vest og sør i Flekkefjord landskapsvernområde. På tross av redusert antall vindturbiner mener NVE at de visuelle virkningene av tiltaket vil være noe større sammenliknet med nullalternativet fra 2008. Etter NVEs vurdering er de viktigste negative virkningene økt synlighet fra de høyereliggende områdene i landskapsvernområdet og boligområder i Flekkefjord by.»

LNL's merknader: Med den erkjennelsen NVE her viser skulle man enten krevd en bedre konsekvensutredning eller oppretthold null-alternativet som lå til grunn for konsesjonen.

- **Lysmerking** Økningen av turbinhøyde medfører strengere krav til lysmerking for å varsle luftfartøy. Vindturbiner med en høyde på under 150 meter må merkes med lys med mellomintensitet, mens vindturbiner over 150 meter må merkes med høyintensitetslys. Nattestid innebærer dette små endringer av lysstyrke, men lysene må blinke når høyden er over 150 meter. Det kan også innebære større vertikal spredning av lyset. Vindturbiner over 150 meter må i tillegg ha lysmerking i dagslys...Norsk Vind skriver i brev av 6. mars 2020 at de planlegger å bruke radarstyrt lys for å minke synligheten av hinderlys. Dette vil si at lysene går på når det kommer luftfartøy i nærheten av vindkraftverket, og ellers vil lysene være slukket. Norsk Vind kommenterer at dette er et system som må godkjennes av Luftfartstilsynet. I brev av 30. april 2020 skriver de at etter dialog med Luftfartstilsynet og en leverandør av radarsystem finner de det krevende å etablere et egnet system for Skorveheia. Hovedårsaken er ifølge Norsk Vind at terrenget er komplekst. Dersom det installeres lys med minimal vertikal spredning, vil ikke boligene nærmest vindkraftverket bli påvirket. Etter NVEs vurdering vil imidlertid lysmerkingen medføre en vesentlig miljøbelastning for flere boligområder i Flekkefjord by. Det bør derfor installeres system som gjør at lysene kun slås på når luftfartøy nærmer seg vindkraftverket. NVE har fått bekreftet av Luftfartstilsynet at det kan være krevende å godkjenne radarsystemer ved Skorveheia vindkraftverk og andre vindkraftverk med lignende topografi. Etter NVEs vurdering **bør det likevel være mulig** (vår utheving) å finne en løsning, enten ved bruk av radar eller andre systemer.»

LNL's merknader: Det framstår her som at NVE overprøver Luftfartstilsynets realistiske virkelighetsbeskrivelse. Et lønning håp om en framtidig teknologisk løsning innebærer en mildt sagt dristig gambling om et særdeles viktig og sårbart tema. Hva hvis en slik «krevende» løsning ikke finnes, Jfr. Luftfartstilsynets formulering? Tror virkelig NVE (eller OED) at vindkraftverket da blir stengt eller turbiner demontert? På hvilket grunnlag skulle et slikt vedtak eventuelt fattes?

- «**Sumvirkninger** Flere av høringspartene mener at utbygging av Skorveheia vindkraftverk gjør at sumvirkningene av Tellenes, Lista og andre vindkraftverk i området øker. NVE viser til at nullalternativet innebærer utbygging av tolv vindturbiner med høyde på 135 meter. Avstanden til Tellenes vindkraftverk er 7-13 kilometer, mens avstanden til Lista er 12-15 kilometer. Med slike avstander mener NVE det ikke utgjør noen vesentlig forskjell om Skorveheia bygges ut med 12 turbiner som er 135 meter høye eller 8 turbiner som er 200 meter høye. NVE er enig i at mange vindkraftverk vil bli synlig fra høyereliggende steder i grenseområdene mellom Agder og Rogaland. Som vurdert i NVEs forslag til nasjonal ramme for vindkraft er det

grunn til å legge stor vekt på sumvirkninger for blant annet landskap og naturmangfold i eventuelle nye vindkraftsaker i regionen.»

LNL`s merknader: Det er en logisk brist en grov saksbehandlingsfeil når NVE her fraskriver seg muligheten til å inkludere sumeffekter i sine vurderinger av dette konkrete prosjektet – men foreslår det som et framtidig perspektiv. NVE vet godt at naturmangfoldloven siden 2009 har lagt til grunn at samlet belastning skal vurderes ved alle betydelige naturinngrep. Selvsagt må NVE i sine vurderinger respektere dagens lovgivning.

- *«5.3 Endrede virkninger for naturmangfold Rovfugltrekk I behandlingen av konsesjonssøknaden i 2013 ble det lagt til grunn at Skorveheia vindkraftverk planlegges i et område med et omfattende rovfugltrekk. Høsten 2019 ble det gjort oppdaterte undersøkelser av trekket. Ifølge utrederen indikerer tellingene at det er lavere tetthet av rovfugler i høsttrekket ved Skorveheia enn ved vindkraftverk i Sør-Rogaland som berører det samme trekket. Det understrekes imidlertid at det er stor usikkerhet rundt tallene. Flere høringsinstanser kritiserer undersøkelsene og vurderingene av rovfugltrekket. De mener at det burde vært gjort grundigere undersøkelser, og at trekket er mer omfattende enn det som framgår av detaljplanen. De skriver også at større vindturbiner vil føre til større kollisjonsrisiko og økt unnvikelse. Som i behandlingen av konsesjonssøknaden legger NVE til grunn at Skorveheia vindkraftverk vil berøre rovfugltrekket som går langs Agder- og Rogalandskysten. NVE legger videre til grunn at det er usikkerhet om hvor stor del av trekket som går over planområdet, og at det er sannsynlig at tettheten kan være høyere enn det som er vurdert i den opprinnelige konsekvensutredningen og i rovfuglrapporten fra 2019. Dette er blant annet påpekt av Norsk ornitologisk forening i deres høringsuttalelse. De viser til egne undersøkelser fra Mønstremyr, ca. én kilometer vest for planområdet, som konkluderer med større tetthet av rovfugl under trekkperioden enn det utredningene legger til grunn. Dersom tettheten er større, kan rovfugltrekket bli berørt i noe større grad enn det som ble vurdert i den opprinnelige konsekvensutredningen. Etter NVEs vurdering er kunnskapsgrunnlaget, jf. naturmangfoldloven § 8, likevel tilstrekkelig for å fatte vedtak i saken. Trekket varierer fra år til år, slik at eventuelle nye undersøkelser uansett ville vært beheftet med usikkerhet. I vurderingen av om detaljplanen skal godkjennes, tar NVE høyde for at eventuelle nye undersøkelser kunne avdekket større tetthet enn i konsekvensutredningene.»*

LNL`s merknader: Det framstår som uforståelig at NVE først oppsummerer og «nikker» til kritikken som er reist mot undersøkelsene som ligger til grunn for konsesjonen for deretter å konkludere med at kunnskapsgrunnlaget anses tilstrekkelig for å gi godkjenning. Utbygger har «gamblet» ved å bruke en konsekvensutredning de ikke sjøl har kvalitetssikret og skal selvfølgelig ikke belønnes for det! Igjen er dette en klar saksbehandlingsfeil som må føre til at vedtaket om MTA oppheves.

- ***Flaggermus og annet naturmangfold** Ifølge detaljplanen har den nye utbyggingsløsningen omtrent det samme fotavtrykket som nullalternativet. Konsekvensene for plantearter, naturtyper og pattedyr antas å være uendret. NVE har ingen merknader til denne vurderingen, bortsett fra mulige virkninger for flaggermus. NVE viser til forslaget til nasjonal ramme for vindkraft, der Miljødirektoratet blant annet vurderte mulige virkninger for flaggermus. I analysen av «analyseområde 13»,*

som Skorveheia er en del av, står det at flaggermustrekket ut av Listerområdet kan være stort. Etter NVEs vurdering er det mulig at økt sveipeareal kan bidra til økt kollisjonsrisiko. I rapporten «Faggrunnlag – flaggermus» fra forslaget til nasjonal ramme for vindkraft står det at det bør vurderes miljøoppfølgingsprogram for flaggermus ved norske vindkraftverk. Det står også at avbøtende tiltak kan være effektive, uten at det er for store kostnader for konsesjonær. Dette kan for eksempel være stansing av vindturbinene i spesielle vær- og vindforhold. På dette grunnlag vil NVE sette vilkår om at det skal gjennomføres undersøkelser med bruk av flaggermuslydoptaker etter at vindkraftverket er satt i drift. Dersom tettheten av flaggermus viser seg å være høy, kan det i tillegg bli aktuelt å kreve kadaversøk. Etter NVEs vurdering vil det gjennom et slikt vilkår og muligheten for å sette nye vilkår være liten risiko for irreversibel skade for flaggermusbestander. Nye vilkår om avbøtende tiltak bør vurderes dersom etterundersøkelsene påviser store virkninger for flaggermus. Etter NVEs vurdering er kunnskapsgrunnlaget dermed tilstrekkelig for å fatte vedtak i saken.

LNL`s merknader: Enda et kritisk tema som er neglisjert eller kraftig undervurdert som konflikttema i konsesjonsbehandlingen. Hvilke undersøkelser det her tenkes pålagt er ikke konkretisert, men vår erfaring med tilsvarende etterundersøkelser fra tidligere konsesjoner er at de er kortvarige og usystematiske. Hvordan kadaversøk etter flaggermus i anleggsområdet skal gjennomføres er ikke beskrevet, og ikke noe vi har erfaring med i Norge. Flaggermus er en dyregruppe som anses særlig sårbar og i kraftig nedgang både nasjonalt og internasjonalt. Flaggermus anses også særlig sårbar for nettopp vindkraft, bl.a. ved lungesprengning ved trykkvariasjonene. Dette er utdypet i fagnotatet som Miljødirektoratet utarbeidet i forbindelse med Forslaget til nasjonal rammeplan for landbasert vindkraft i fjor.

Konklusjon

Både i forbindelse med fjorårets høring på nasjonal rammeplan og den kommende politiske behandlingen av stortingsmeldingen er det fra mange hold, ikke minst fra norske forskere, reist massiv kritikk mot NVE`s konsesjonspraksis og de mange tvilsomme konsekvensutredningene som i årevis er lagt til grunn. Dette er kritikk som også OED har merket seg og lagt til grunn for de innstramminger stortingsmeldingen omtaler. Da blir det helt feil å godkjenne MTA-planer våren 2020, på grunnlag av nettopp den forvaltningspraksis meldingen sier man ønsker å legge bak seg.

I Skorveheiasaken mener La Naturen Leve å ha påvist så mange feilvurderinger og til dels grove saksbehandlingsfeil fra NVEs side at godkjenningen av detalj- og MTA-plan for vindkraftverket må oppheves. Legger man til grunn de prinsipper for ny og akseptabel konsesjonspraksis stortingsmeldingen tar til orde for, noe vi på det sterkeste oppfordrer OED å gjøre, blir vår konklusjon enda mer opplagt:

NVE sitt vedtak må oppheves.

27. juli 2020

La Naturen Leve <https://lanaturenleve.no>

Marino J. Ask (sign.)
styreleder

Tor Punsvik (sign.)
styremedlem